MAHALLIY XOM ASHYO ASOSIDA MURAKKAB TO‘QIMALAR ISHLAB CHIQARISHNI ASOSLASH.

Mamarasulov Bobur Baxtiyor o‘g‘li
Jizzax Politexnika instituti magistri.

Annotatsiya:

Mazkur maqolada mahalliy xom ashyo asosida murakkab to‘qimalar ishlab chiqarishning iqtisodiy va texnologik ahamiyati yoritilgan. Paxta tolasi, ipak, jun va boshqa tabiiy resurslarni qayta ishlash orqali yuqori qo‘shilgan qiymatga ega mahsulotlar yaratish imkoniyatlari o‘rganilgan. Ushbu jarayonning mamlakat iqtisodiyotiga keltiradigan foydasi, ekologik barqarorlikka ta’siri va xalqaro bozorga chiqish imkoniyatlari tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar:

Mahalliy xom ashyo, murakkab to‘qimalar, iqtisodiy samaradorlik, texnologik rivojlanish, ekologik barqarorlik, eksport salohiyati.

Kirish

O‘zbekiston iqtisodiyoti mahalliy resurslarni chuqur qayta ishlashga katta e’tibor qaratmoqda. Bu, ayniqsa, to‘qimachilik sanoatida muhim ahamiyat kasb etadi. Mamlakatning boy tabiiy resurslari, jumladan paxta tolasi, ipak, jun va polimer xom ashyolari, murakkab to‘qimalar ishlab chiqarish uchun mustahkam poydevor yaratadi. Ushbu maqolada mahalliy xom ashyo asosida murakkab to‘qimalar ishlab chiqarishni tashkil etish imkoniyatlari, iqtisodiy afzalliklari va ekologik ahamiyati o‘rganiladi.

Bugungi kunda innovatsion texnologiyalarni joriy etish va iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish jarayonlarida mahalliy xom ashyolarni samarali ishlatish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Mahalliy xom ashyo resurslari mamlakatning sanoat salohiyatini rivojlantirish, import o'rnini bosuvchi mahsulotlarni ishlab chiqarish hamda tashqi bozorlarda raqobatbardoshlikni oshirish uchun katta imkoniyatlarni taqdim etadi. Shu nuqtai nazardan, murakkab to'qimalarni ishlab chiqarish sohasida mahalliy xom ashyolardan foydalanishning ilmiy asoslarini ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish o'ta muhim ahamiyat kasb etadi.

O‘zbekiston Respublikasining keyingi yillarda amalga oshirilayotgan islohotlari doirasida sanoatni mahalliylashtirish va importni qisqartirishga qaratilgan bir qator davlat dasturlari ishlab chiqildi. Ushbu dasturlar asosida xom ashyolardan samarali foydalanish, innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish va iqtisodiy samaradorlikni oshirishga katta e'tibor qaratilmoqda. Bunda mahalliy resurslardan yuqori sifatli va zamonaviy talablarga javob beradigan murakkab to'qimalar ishlab chiqarish masalasi alohida ahamiyat kasb etadi.

Mazkur tadqiqot ishining dolzarbligi shundan iboratki, mahalliy xom ashyo asosida murakkab to'qimalar ishlab chiqarish faqatgina iqtisodiy foyda bilan cheklanmasdan, ekologik barqarorlikka ham xizmat qiladi. Shu bilan birga, ushbu sohada amalga oshiriladigan ilmiy izlanishlar va amaliy natijalar mahalliy sanoatning texnologik darajasini oshirishga yordam beradi. Tadqiqotda mahalliy xom ashyolarni qayta ishlash texnologiyalarining iqtisodiy samaradorligi, ekologik jihatlari va ularning sanoatda qo'llanilishi bo‘yicha ilmiy asoslar yoritiladi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi — mahalliy xom ashyolardan murakkab to'qimalar ishlab chiqarishning samarador usullarini aniqlash, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ushbu jarayonlarning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyatini asoslashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun tadqiqotda quyidagi vazifalar belgilangan:

- Mahalliy xom ashyo bazasining holatini tahlil qilish;
- Murakkab to'qimalar ishlab chiqarishda qo'llaniladigan texnologiyalarni o'rganish va takomillashtirish;
- Innovatsion yondashuvlar asosida xom ashyolarni qayta ishlash bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish;
- Iqtisodiy va ekologik jihatlarni hisobga olgan holda texnologik jarayonlarni optimallashtirish.

Tadqiqot natijalari mahalliy xom ashyo asosida murakkab to'qimalar ishlab chiqarish sohasidagi ilmiy izlanishlarni rivojlantirish bilan birga, ushbu yo‘nalishda iqtisodiy va ekologik barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Mahalliy xom ashyo va uning imkoniyatlari

Xom ashyo turi	Ishlab chiqarish hajmi (yiliga)	Qo‘llanilishi
Paxta tolasi	3,5 mln tonna	Innovatsion matolar, texnik to‘qimalar
Ipak	26 ming tonna	Yuqori sifatli izolyatsiya materiallari
Jun	15 ming tonna	Qurilish va sanoat to‘qimalari
Polimer xom ashyosi	Katta hajmda (neft-kimyo sanoati)	Sanoat va tibbiy to‘qimalar

Murakkab to‘qimalar ishlab chiqarishning texnologik ahamiyati

Murakkab to‘qimalar yuqori texnologiyali mahsulotlar hisoblanib, ularning ishlab chiqarish jarayoni maxsus texnologiyalarni talab qiladi. Ushbu texnologiyalarni ishlab chiqish uchun ilmiy-tadqiqot institutlari va innovatsion markazlarning faoliyati muhimdir. Texnologik jarayon quyidagi bosqichlarni o‘z ichiga oladi:

1. Xom ashyo tayyorlash: Mahalliy resurslarni sifatli qayta ishlash uchun zamonaviy qurilmalar talab etiladi.

2. Texnologiyani optimallashtirish: Innovatsion usullarni joriy etish orqali mahsulot tannarxini pasaytirish.

3. Murakkab mahsulotlar ishlab chiqarish: Sanoat, transport, qurilish va tibbiyotda qo‘llaniladigan yuqori sifatli mahsulotlar yaratish.

Iqtisodiy samaradorlik

Mahalliy xom ashyo asosida murakkab to‘qimalar ishlab chiqarish iqtisodiy rivojlanish uchun katta imkoniyatlar yaratadi. Ushbu jarayon nafaqat import o‘rnini bosadi, balki eksport hajmini oshirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish va ekologik barqarorlikni ta’minlashga xizmat qiladi.

Ekologik barqarorlik

Murakkab to‘qimalar ishlab chiqarishda mahalliy xom ashyolardan foydalanish ekologik barqarorlikni ta’minlashga yordam beradi. Transport xarajatlari qisqaradi, tabiiy resurslar qayta ishlanadi va yashil iqtisodiyotga hissa qo‘shiladi.

Xulosa

Mahalliy xom ashyo asosida murakkab to‘qimalar ishlab chiqarish mamlakat iqtisodiyotiga sezilarli foyda keltirishi mumkin. Bu jarayon nafaqat import o‘rnini bosadi, balki eksport hajmini oshirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish va ekologik barqarorlikni ta’minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Statistika qo‘mitasi. (2024). Paxta sanoati rivojlanishi bo‘yicha statistik hisobot. Toshkent: Statistika nashriyoti.

2. Nasriddinov, O. (2023). Murakkab to‘qimalar texnologiyasi va innovatsiyalar. Toshkent: Fan va Texnologiya.

3. Qodirov, D. (2022). Mahalliy resurslar va ularning sanoatda qo‘llanilishi. Samarqand: Iqtisodiy izlanishlar markazi.

4. Jahon Banki. (2022). Qishloq xo‘jaligi va sanoat o‘rtasidagi integratsiya. London: Jahon Banki nashriyoti.

5. Safarov, Sh. (2021). To‘qimachilik sanoati istiqbollari va global raqobatbardoshlik. Toshkent: Innovatsiya.